

GLAUSTA VEIKLOS PROGRAMA

Lietuvos mokslų akademija savo ištakas turi nuo XVIII a. pabaigoje Vilniaus universiteto profesoriaus M. Počobuto ir keleto kitų universiteto darbuotojų, kurie parengė Vilniaus mokslų akademijos įkūrimo programą, kuri, deja, nebuvo įgyvendinta. Mokslų akademijos steigimo idėja buvo iškelta ir tautinio atgimimo laikotarpiu. Ją puoselėjo Lietuvių mokslo draugijos kūrėjai dr. J. Basanavičius, dr. J. Šliūpas ir kiti. Žymiausi nepriklausomos Lietuvos inteligentijos atstovai siekė įsteigti Mokslų akademiją kaip savarankišką mokslinių tyrimų ir mokslo organizavimo centrą, valstybės prestižo simbolį. Dėl įvairių priežasčių šis projektas buvo pradėtas įgyvendinti tik 1939 m., įsteigus A. Smetonos lituanistikos institutą ir pradėjus rengti Lietuvos mokslų akademijos statutą. Mokslų akademija buvo įkurta 1941 m. sausio 16 d. Šiuo metu Lietuvos mokslų akademija yra visateisė pasaulio mokslų akademijų bendrijos, daugelio tarptautinių ir Europos mokslo bei mokslo politiką formuojančių organizacijų narė, atstovaujanti Lietuvos mokslo bendruomenės interesams.

Keleri kadencijos metai negali pakeisti Mokslų akademijos veiklos prioritetų, o ir pradėtų darbų tęstinumas yra reikalingas.

Ir toliau mūsų institucijos dėmesio centre turi išlikti nuolatinis, aktyvus išsimokslinimo ir mokslo propagavimas. Mokslų akademija turi išlikti šalies mokslo rezultatų sklaidos sistemos koordinatore. Prie mokslo rezultatų sklaidos neabejotinai prisideda pastaraisiais metais išaugęs pasirašytų Mokslų akademijos bendradarbiavimo sutarčių su šalies savivaldybėmis ir valstybiniais mokslinių tyrimų institutais skaičius. Būtina šalies visuomenei suteikti žymiai daugiau informacijos apie kasmet moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai skiriamų lėšų panaudojimą.

Antra svarbi tęstinė Mokslų akademijos veiklos sritis – skatinti talentingus mokslininkus ir mokslinius tyrimus. Manau, kad tikslinga, derinant su Lietuvos Respublikos Vyriausybe, Švietimo ir mokslo ministerija (ŠMM) ir Lietuvos mokslo taryba (LMT), plėsti mokslo programų ar paramos kitoms veikloms teikimo administravimą. Manau kad reikia sukurti ir ateities akademiją – jaunų, perspektyvių mokslininkų Jaunąją Akademiją.

Pastaraisiais metais aktyvėjo ir trečia Mokslų akademijos misijos įgyvendinimo veikla – ekspertinė ir patariamoji. Perimdama funkciją iš LMT, Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavedimu nuo 2012 m. Akademija atrenka Lietuvos Respublikos Prezidentų Antano Smetonos, Aleksandro Stulginskio, Kazio Griniaus, Jono Žemaičio ir Algirdo Brazausko vardinių stipendijų studentams konkurso nugalėtojus, o LR ŠMM pavedimu – vertina įsteigtų Mokslo premijų lietuvių kilmės užsieniečiams mokslininkams bei Lietuvos Respublikos pilietybę turintiems mokslininkams, gyvenantiems užsienyje, veiklą.

Mokslų akademijos ekspertinis vaidmuo išsiplėtė ir pradėjus koordinuoti ES struktūrinių fondų finansuojamą projektą *Periodinių mokslo leidinių leidyba*. Keturiolikos partnerių vykdomas 47

leidinių leidybos projektas numato, kad Mokslų akademija kasmet organizuoja leidinių vertinimą, nuolatinę leidybos proceso priežiūrą. Tačiau reikės užtikrinti projekto tęstinumą, kad ir pačios Akademijos leidžiami periodiniai mokslo žurnalai gautų deramą finansavimą, pasibaigus projektui. Greta to, reikia pasiekti, kad Mokslų akademija išleistų daugiau knygų.

Deja, bet dar nepavyko pilnai įgyvendinti mūsų Statuto nuostatos, kad Mokslų akademija konsultuoja Seimą ir Vyriausybę, teikia jiems rekomendacijas ir ekspertinius vertinimus. Čia reikia didesnio Mokslų akademijos narių aktyvumo. Stiprinti valstybės sąveiką su Lietuvos mokslų akademija, tartis su ja priimant svarbiausius sprendimus.

Mokslų akademija siekia puoselėti mokslinių tyrimų etiką. Tai nurodyta mūsų statute, kurį įgyvendinant kviečiami įsitraukti visų mokslo ir studijų institucijų mokslininkai.

Labai svarbus mūsų ateities darbas – aktyvesnis Akademijos užsienio narių, didžiulę tarptautinę patirtį turinčių mokslininkų, įtraukimas į Mokslų akademijos ekspertinę veiklą. Taip pat reikia užtikrinti kokybiškesnę informacijos apie Akademijos veiklą jiems teikimą.

Trumpai apie Mokslų akademijos finansavimą. Sieksiu, kad Mokslų akademijos nariams emeritams ir darbo santykių neturintiems vyresniems kaip 65 metų Mokslų akademijos tikriesiems nariams būtų mokamos maksimalios mėnesinės išmokos.

Žinoma, dar daug nuveiktinų darbų neįvardyti šioje glaustoje veiklos programoje, tačiau neabejotina, kad nuolat koreguojant veikimo taktiką mūsų visų pastangomis Lietuvos mokslų akademija ir toliau sėkmingai įgyvendins savo misiją.

Prof. Jūras Banys